

Innehållsregister "TutAnchAmun"

Tutanchamun

Hur man fann graven, KV 62 grave, Dödsorsak?

Tutanchamuns historia

Bakgrund, Översteprästen- Ay, Tutanchamuns palats, Ankhesenamun, Restaureringen efter Atons fall, Vice kung Huys av Nubien, Tutanchamun- död, Ankhesenamuns problem

Dödsboken

Begravningen, Domstolen, sluthållplats, Eftervärlden, Hur skrev man då texterna och bilderna, I farao Tutanchamuns grav, Varför försökte man med att bevara sina döda, Mumifieringen, Osiris- dödsrikets kung

Regentlängd över Faraoner

Arkaisk tid, Gamla riket, Mellersta riket, Nya riket, Sentiden, Makedonisk och Ptolemeisk tid, Romersk tid, Östromersk tid

Övrigt och om pyramider

Cheops, Chefren och Mykerinos - Orions stjärnbild? Byggherren, Farao Djosers trappstegspyramid i Sakkara, Sedfesten, Egyptiernas trosföreställning, Övrigt, Skapelseberättelsen, Lokala gudar, Övriga gudar, Ett försök att sammanställa om Ennead, Triad

Tutanchamun

(Neb Kheperu Re), (Tut Anch Amun)

Hur man fann graven.

År 1922, 5 km väster om den moderna staden Luxor i Konungarnas dal, hittades en 3270- årig tron. Nästan alla farao i det Nya riket, mellan 1550- 1070 f. Kr., begravdes i Konungarnas dal. För arkeologer var graven ett sällsynt fynd. En 80m² stor grav. Det var den engelska arkeologen, Howard Carter, som fann graven. Själva sökandet påbörjades många år i förväg. Den som då hade koncessionen att gräva i övre Egypten, inklusive Konungarnas dal, var en amerikansk advokat vid namn Theodore Davis.

Carter hade börjat göra utgrävningar efter begravda skatter i ca. 10 år när han plötsligt hittade föremål efter en försvunnen farao. Det var helt klart att det var föremål tillhörande Tutanchamun för hans namn förekom på lerskivor som stämplor, ungefär som lock som suttit på burkar, bland lerskivorna fanns också en fajansbägare och små blad av guld och allting bar faraos namn. Carter slog sig ihop med den förmögne engelsmannen lord George Herbert Carnarvon. År 1915 övergav Davis koncessionen om att gräva i Konungarnas dal, "det finns inget kvar att gräva ut". Första Världskriget hann bryta ut innan Carter/ Carnarvon kunde börja med utgrävningarna.

Det var vanligt i forntida Egypten att begrava föremål som funnits nära kroppen i närheten av graven. När så Carter började sina utgrävningar började han på den platsen där man funnit

lerskivorna efter Tutanchamuns begravning som en ledtråd till var hans grav kunde finnas. År 1917 började Carter/ Carnarvon återigen att gräva och efter ytterligare 5 års arbete ville Carnarvon sluta. Carter kom då med ett erbjudande som hans partner inte kunde motstå. Carter skulle betala men Carnarvon som hade koncessionen skulle få allt de hittade. Då svarade Carnarvon:

”- Nej, jag skall betala men bara för en säsong till.”

Detta var lord Carnarvons slutbud.

1/11- 1922 återupptog Carter arbetet med att gräva. Efter 3 dagar blottlades överdelen av en trappa. Framgrävt var det 12 trappsteg som ledde ner till en dörr, som framträdde i berggrunden. Designen hörde till 18:e dynastin. Den 6/11 telegraferade Carter till Carnarvon: ”- Äntligen stop underbart fynd i dalen stop storslagen orörd grav stop väntar på Er ankomst stop gratulerar stop.”

Det var först den 24/11 som först dörren togs bort och därefter kalkstensblocket till en nedåtgående korridor, som placerats för att avskräcka tjuvar.

Den 26/11 blottlades ytterligare en dörr, innan Carter stoppade in ett ljus och stirrade in i rummet. Redan den 25/11 visste man att det var Tutanchamuns grav och utgrävningen skulle visa sig bli lika intressant som upptäckten. Ett rykte som direkt spreds var ”kung Tut´s förbannelse” vilket senare skulle visa sig vara falskt. Den 29/11 var det officiellt ingång till graven. Tutanchamuns grav var en liten grav, inga överdådiga utsmyckningar som var brukligt. Experterna trodde det var en farao som hade dött i förtid.

Graven byggdes för någon annan men den fick bli Tutanchamuns. Troligtvis hade även rövare varit här, för att i graven hade allt ställts i ordning av prästerna och begravningsföljet, för att efter att ha bringats i oordning. Tjuvarna upptäcktes och när prästerna ställde tillbaka allt så brydde de sig inte om att iordningställa allt enligt ursprunget.

KV 62 grave

Konungarnas dal grav 62 eller som den heter på engelska King Valley number 62, KV62 grave. Experterna reagerade på en sak angående en handske i gravens främre del, den var så liten. Han dog ung. 18- 19 år gammal efter bara 9 års regerande, 1333- 1324 f. Kr. Det var designen efter den 18:e dynastin och det var en kungason. Man vet att Akhenaton är hans pappa/ svärfar och att detta var barnfaraon Tutanchamuns grav man funnit.

Tutanchamuns grav innehöll flera hundratals föremål. Det var gåvor och egna saker som han använt under sin levnadstid. Under tiden, i Assuan, blev Carnarvon moskitbiten i ett öppet sår (efter rakning) och dog så småningom 5/4- 1923. Det gav återigen fart till legenden om Tut´s förbannelse ”över den som inträder i graven”. Förbannelsen tog ännu mer fart när den som ledde Brittish museum´s jubileumsutställning i London 1972 också dog. Carter själv uttryckte om Tutanchamuns grav ”förmodligen var ingen plats i världen så riskfri”.

Detta var Carter´s 433:e fynd sedan år 1915 och han hade ”aldrig sett något liknande”. ” Det var så fullt att det var extremt svårt att flytta ett föremål utan att skada ett annat. Det kunde vara så insnärjda att avancerat stödsystem fick utvecklas för att hålla ett föremål på plats medan ett annat flyttades”. Gravkammaren hade mer än 700 föremål, men inget så storslaget som det förgyllda skrin som omslöt nästan hela rummet. Ett skrin låg inuti ett annat som låg inne i ett annat, totalt 4 st. skrin. Totalt fanns 5000st. föremål i Tutanchamuns grav.

Detta var ändå bara bihang till det som låg längst in. Längst in låg en enorm gul sarkofag av kvartsit, helt orörd med locket kvar på plats så som de fromma händerna en gång lämnat den. Sarkofagen hade huggits ut ur ett enda stenblock, men Carter trodde att originallocket hade bytts ut. Även detta anses vara tecken på att begravningen förberetts snabbt. Ett annat intressant drag på locket var en spricka som löpte genom det utsökt uthuggna mönstret. En olycka tycks ha skett under begravningen.

Först så bevisades att sarkofagen utarbetades för Tutanchamuns begravning. Men det som nu syns på senare forskning är inskriptioner och gudomliga bilder på kistans utsida. Ursprungligen hade den ett annat mönster. Tittar man noggrant kan man se spår av de gamla bilderna. De har nu lett till teorier att sarkofagen skapats för någon annan. Innanför visade sig en gyllene kista, kistan visade sig vara den första av 3st. Spänningen förhöjdes ytterligare av att mumiens huvud var inneslutit i en helt enastående klenod, Tutanchamuns dödsmask av rent guld.

Vissa andra saker i Tutanchamuns grav tyder på att Tutanchamun och hans drottning, Ankhesenamun, dotter till Akhenaton och halvsyster till Tutanchamun, var och förblev oskiljaktiga även som äldre. I graven fanns bland annat ett skrin med en statyett av Tutanchamun. Scener på skrinet visar en kärleksfull Ankhesenamun. Det är intima bilder - de rör vid varandra - När Tutanchamun jagar håller Ankhesenamun upp nästa pil. Tutanchamun håller parfym i sin makas händer. De tyckte mycket om varandra och att vara med varandra trots att det gifte sig som barn, nämligen redan som 11- åringar.

Skrinet visar att det var äkta känslor även mellan man och hustru. Skrinet var en present från Ankhesenamun till maken. Det var ett kärleksbrev skrivet i guld. I graven fanns dessutom paret hemlighet, en magisk lampa. Själva alabasterkruset saknar dekoration både på in och utsidan. Men när lampan tändes syntes det unga paret. Effekten skapas av ett inre krus på vilket paret hade avbildats. De syns bara när lampan tänds och blir genomskinlig. Magiska leksaker var nog en välkommen avkoppling för allt stod inte rätt till hans rike.

Tutanchamun och Ankhesenamun var mycket, mycket kära i varandra. På alla bilder de är avbildade på, är de avbildade på ett intimt och kärvänligt sätt. Under de resterande åren blev Ankhesenamun och Tutanchamun bara kärare och kärare trots att de gifte sig tidigt. I Tutanchamuns gravpyramid hittades två små foster, vilket skulle tyda på att Ankhesenamun fick två missfall. Det var två döttrar som bägge två hade fötts för tidigt och dött vid 3 och 8 månaders ålder.

Dödsorsak?

1993 röntgades Tutanchamuns kranium och där fastställde forskarna att Tutanchamun hade utsatts för ett hårt slag i bakhuvudet, kanske han ramlade bakåt? Det hårda slaget mot bakhuvudet hade inte gjort att Tutanchamun dog direkt. Slaget hade dessutom fått en kraftig benbit att lossna från skallen. Benbiten bak i huvudet skapade ett enormt tryck mot bakhuvudet. Detta kalkade så småningom igen blodådror, detta bevisade också att han inte dött direkt, men det ledde till slut att Tutanchamun fick en blodpropp och dog.

Tutanchamun dog inte förrän efter 2- 3 månader efter slaget mot bakhuvudet, omkring 1323 f. Kr. Troligtvis var han medvetslös under hela den långa tiden på grund av den kraftiga ansamlingen av sårvätskor som tryckte mot nerver i nacke och bakhuvud.

”Det enda anmärkningsvärda i hans liv bestod i att han dog och blev begravnen.”
Så karaktäriserade Howard Carter Tutanchamun.

Tutanchamuns-historia

Bakgrund

Faraon Amenophis III hade precis dött, han var Tutanchamuns farfar. Tutanchamuns farfar hade varit en stor byggherre, han beställde det största antalet stora statyer under faraonisk tid. En inskrift vittnar om hur Amenophis III själv såg på sina insatser:

”Majestätets hjärta gladdes åt att skapa stora monument, vilkas like aldrig överträffats.”
Mer välbevarade statyer och bilder av Amenophis III visar alltid en skön, kraftfull yngling. Aldrig åldras han.

Tutanchamun växte upp precis när hans far, blivande svärfar, Amenophis IV, son till Amenophis III och Tiye, lät det gamla styret, den gamla samhällsordningen efter Amenophis III, som hade fungerat i 1000-tals år före honom, försvinna för att inrätta ett nytt samhälle med en ny religion. Amenophis IV flyttade allting från Karnaktemplet i Thebe till ett palats i staden Amarna/ Akhetaton, idag Tell el-Amarna, ute i öknen. I Akhetaton/ Amarna började Amenophis IV att dyrka Atonkulten istället för den religion som alltid gällt i Egypten nämligen Amunkulten. Nu bytte Amenophis IV också namn till Akhenaton.

Amunkulten var ju en religion som dyrkade många gudar bl.a. månen, Amun, som en gud och egyptierna hade dessutom många andra gudar för olika saker. Tutanchamuns namn betyder ungefär ”sonen vars fader är månen”. Akhenaton och hans hustru Nefertiti, hon var hyllad för sin skönhet, Atonkult, hyllade endast en gud och det var solen, Aton. Akhenaton är mest känd för att ha trott på en gud, nämligen solskivan Aton, den enda guden.

Aton såg forntiden som en cirkel som skickar ut ljusstrålar vars ändar är händer som skänker liv åt både kungen och drottningen. Akhenatons sätt att tro på bara en gud var underligt för egyptierna. Det var dock en tro som tvingades på egyptierna under Akhenatons styre.

”- Den gode guden, själens gud Re, vars godhet formade Aton, nyttig och trogen sin skapare som tjänar honom, som avlade honom, som leder landet, som satte honom på tronen som prisar Aton och hans namn som gör att landet tillhör hans skapare.”

Detta står det idag att läsa på en forntida egyptisk inskription.

Egypten var, vid denna tid, ett otroligt bördigt och blommande land. Genom olika händelser hade Egypten förvandlats till ett fattigt land bl.a. genom dåliga skördar men också genom att olika stammar förde krig mot det stora Egypten. (Nu för tiden vet man att flerfrontskrig är svårbemästrat) Svårigheter att få fram tillräckligt med guld (nub= guld) från Nubien, numera Sudan, ledde till att praktfullheten både i pyramider och i utsmyckningar överhuvudtaget blev mindre och mindre.

Väl ute i Akhetaton, i öknen, började Akhenatons arbetare att hugga ut bildreliefer som omtalade Atonkulten, solen, som den enda rena sanna religionen med dess gud Aton. All missväxt som i övrigt rådde i Egypten, alla olika krig, olika inre stridigheter blev förklarade, av alla andra Egyptens invånare än Akhenaton, den nya religionens, Atonkultens fel. Akhenaton stred mot alla som ville behålla det gamla, med frenesi tog han bort ändelsen -ar från alla gamla gudabilder, det fanns ju bara en gud inte flera gud-ar. Prästerna i Thebe

intrigerade och stred med all kraft, de höll ju på att förlora sin makt. När Akhenaton hade dött tilltog protesterna mot den nya religionen och nya beslut var tvungna att tas. Indirekt kunde det också tolkas som att det var Tutanchamuns fel i.o.m att Akhenaton var Tutanchamuns far/svärfar.

Översteprästen- Ay

Bakom dessa tankar att landets misär också skulle bero på Tutanchamun stod översteprästen som också var Atonkultens överstepräst Ay. Ay hade också påbörjat bygga sin gravpyramid under sin tid i Amarna. Helt plötsligt slutade allt arbete på hans gravpyramid. Ay hade börjat smida egna planer som han började så redan nu när han såg att Akhenaton hade stora svårigheter och började att bli gammal och höll på att dö.

Ay kunde inte se hur en liten barnfaraos skulle vara några som helst problem för honom, när han hade tänkt att ta makten i Egypten för att han själv skulle bli kung och faraos. När Akhenaton och Nefertite dog, började Ay planera hur han skulle ta sig tillbaka till palatset i Thebe och ta den politiska och religiösa makten över hela Egypten. När Tutanchamun var 11 år och tillbaka i palatset i Thebe var han "Kung av Övre och Nedre Egypten, Lord av två riken". Tillbaka tillsammans med översteprästen Ay, styrde Tutanchamun i palatset, vid den religiösa makten i Karnaktemplet i Thebe och i det styrande rådet med vicekungar för hela Egyptens rike.

Tutanchamuns palats

Tutanchamuns palats bestod av 30 hektar med trädgårdar och sjöar. Det fanns rikligt med djur och fiskar att jaga och att fiska. Blommor och annan allsköns prakt fanns i riktiga mängder i det stora blommande trädgårdarna. Det mesta av det ligger i ruiner för det byggdes med tegel. Gravar byggde man i sten för att de skulle vara för evigt, men palats skulle bara vara för en livstid.

I templet vid Karnak började man så smått återgå till de gamla gudarna Amun, Mut, Khonsu. Anubis och Osiris blev de viktiga symboler de en gång varit i den gamla Amunkultens Egypten. Översteprästen vid templet i Karnak är återigen Ay och han är nu också storvesir åt faraos Tutanchamun. Som översteprästen i templet och storvesir åt Tutanchamun skötte ju Ay allting viktigt. Han skulle rådgöra för och med Tutanchamun, men barnfaraos 12 år gammal visste väl inte så mycket om saker och ting.

Ay hade nu också tillgång till all möjlig lyx som fanns tillgänglig i hela riket. Han höll stora banketter med musik och tjänare som gjorde allt han bad dem om. Hantverkare fick i uppdrag att tillverka de saker som skulle följa Ay till livet efter detta. Ay kunde dessutom kontrollera vem som fick träffa eller prata med Tutanchamun genom att Ay skötte kontrollen i palatset.

Tutanchamun var ju i direkt nedstigande led en faraos. Översteprästen Ay var ju ingen faraos, snarare en tjänare eller ett religiöst verktyg. Tiden i palatset blev med tiden lite roligare för Tutanchamun, han blev undervisad, badad, klädd, matad, buren ja allting man kunde tänka sig var en möjlighet för Tutanchamun. Detta förblev ju inte roligt i längden utan Tutanchamun ville mer.

Ankhesenamun

När Tutanchamun var några år yngre, ute vid Amarna, hade han redan mött sin flicka och hon hette Ankhesenamun, hon var jämngammal med honom. Ankhesenamun var en

halvsyster till Tutanchamun, de hade samma far, Akhenaton, men ej samma mor. Ankhesenamun och Tutanchamun stod båda varandra mycket nära p.g.a. svåra gemensamma tragedier. Dels efter deras faders död, Amenophis IV/ Akhenaton, men också över att behöva flytta från Amarna/ Akhetaton. Tutanchamun och Ankhesenamun tvingades att flytta från Amarna/ Akhetaton till Thebe, de tvingades att lämna sina hem, sin religion och nu även minnet av deras kära fader som nu betraktades som kättare. Efter att Tutanchamun rådgjort med sina närmaste män beslöts vid rådet att vid Karnaktemplet resa en sten som sade att man borde återgå till de gamla gudarna. Hieroglyferna på stenen berättar en hemska historia, där står: "Egyptens gudar och gudinnor, från ön Elefantine till sankmarkerna i delta, hade övergivits. Deras altare var övertäckta med ogräs. I landet rådde stor förvirring. Gudarna hade övergett landet." "De" eller rådet skyller situationen i Egypten på Tutanchamuns far, Akhenaton/ Amenophis IV. När stenen restes var Tutanchamun 12år. Detta var ingen 12- åringens ord. Någon skyllde hans far för alla problem, och detta måste ha känts hemska för honom.

Restaureringen, efter Atons fall

När Tutanchamun kom till templet i Karnak, Thebe, började han att färdigställa det monument som påbörjades av hans farfar, Amenophis III. För att visa folk, präster och de styrande att han inte alls tänkte fortsätta sin faders spår. Tutanchamun valde istället att vörda sin fadersfar Amenophis III med att gå i hans fotspår. Amenophis III dog innan Kollonaden vid Luxortemplet hann dekoreras. Memnonstoderna två sittande kolossalstatyer av sandsten, ursprungligen 21m höga idag 18m och flankerade ingången till faraos dödstempel, numera praktiskt taget utplånade.

När Tutanchamun skulle göra arbetet färdigt så valde han scener från en av de viktigaste högtiderna- Opetfesten. Opet är det gamla namnet för Karnaktemplet. Statyer av de tre viktigaste gudarna Amun (fader), Mut (moder), Khonsu (sonen), ur en ennead en vald helig triad för Thebe, placerades dessa i små skrin och fördes från templet i Karnak till templet i Luxor för alla att se.

Tutanchamun började tidigt i sitt regerande med att restaurera gudarnas tempel och reste nya statyer av gudarna. De gamla hade blivit helt förstörda under Akhenatons styre. Det var en av de främsta uppgifterna för regimen att återupprätta det gamla religiösa systemet med gudabilder som fokus för religiösa kulturer i templen. Processioner hölls och borden dignade av kött- offer till gudarna. Musik, handklappning även sång förekom. Tutanchamun valde att dekorera väggarna med scener från denna glada fest. Han själv deltog i själva festandet och finns avbildad offrandes till gudarna. Borde inte Tutanchamuns eget namn vara inristat på monumentet?

Jo, överallt borde det ha stått att Tutanchamun färdigställde, dekorerade, hyllade etc. dels gudarna och även hans farfar, Amenophis III, i form av färdigställande av detta monument. Men Tutanchamuns namn finns bara med på en liten avlägsen, undanskymd del av monumentet, med tre hieroglyfer står där:

- NEB KHEPERU RE -

Någon hade försökt att utplåna alla spår av honom. Man kan undra vad som hänt om Tutanchamun och Ankhesenamun hade fått en manlig arvinge som överlevt, då hade ingen

annan kunnat inta tronen. Egyptens historia hade blivit en annan. Men barnkungen skulle snart uppleva sin värsta mardröm.

Vicekung Huy av Nubien

En bild av Tutanchamuns officiella bild finns med i vicekungen Huys, av Nubien, gravpyramid. På bilden syns den unge kungen utföra plikter ensam. Huy var en mäktig hovman under Tutanchamun. Huy såg till att guldflödet till Egypten från Nubien. Egyptiska ordet för guld är ju Nub, Nubien = guldets land. Det var troligen Huys ansträngningar som gav Tutanchamun allt guld till sin kistprydnad. (Masken, allt guld tillsammans blev totalt 256 kg rent guld!)

När Huy begravdes var Tutanchamun nästan en vuxen man. Han var vuxen nog att tänka själv och ville inte bli manipulerad av storvesiren, Ay. Man kan tänka sig att det var nu Ay började att sätta sina planer i verket för han blev nu ondsint och bestämde sig för att ta makten från Tutanchamun. Ju mer makt Tutanchamun ville ha ju mindre makt skulle bli kvar åt Ay. Tjänare hade ju Ay redan som säkert skulle göra ondsinta gärningar åt honom. Kanske fick Tutanchamun dyrt betala för sin nya vetgirighet och för hans nya frihet. Tutanchamun dog ju redan vid 18- 19 års ålder.

Tutanchamun- död!

Tutanchamuns kropp balsamerades och mumifierades för att sedan föras över floden till de dödas plats. Precis som alla faraoner före och efter honom skall föras till och begravas i Konungarnas dal. Tutanchamuns gravpyramid var en av de gravar som man inte tror blev plundrad. Ankhesenamun, Tutanchamuns hustru, var nu helt bedrövad över sin makes bortgång.

Tutanchamun var död och Ankhesenamun var den enda kungligheten och de hade inga barn som naturligt kunde ta över tronföljden. Ankhesenamun blev nu ordentligt rädd. Hon hade säkert inte många i etablissemanget som stöttade hennes idéer eller tankar. Förmodligen hade översteprästen Ay redan smidet långtgående planer på vad som skulle hända om det hände Tutanchamun något.

Ankhesenamuns problem

Nu gav de styrande i Egypten, med Ay i spetsen, Ankhesenamun ett ultimatum. Ultimatumet var att hon var tvungen att äkta en kunglighet som skulle kunna ta över makten och styret i Egypten. Runtomkring i Egypten fanns nu säkert inte många som vågade att vara på Ankhesenamuns sida mot översteprästen och storvesiren Ay. Ankhesenamun var tvungen att söka en kung utanför Egypten annars skulle hon säkert behöva äkta Ay.

Man har hittat skrifttavlor från Ankhesenamun i Turkiet, närmare bestämt i turkiska Bogazköy, där en hettitisk kung med många söner fanns. Ankhesenamun skrev till den hettitiska kungen och där stod det:

”Jag har inga söner och min man är död. Jag skulle vilja äkta kungligt blod och en av era söner vill jag äkta, för att göra honom till kung över Egypten, hellre det än att jag tvingas äkta en tjänare.”

Den hettitiska kungen vägrade och trodde det var en fälla. Då skrev Ankhesenamun en andra skrifttavla som lød:

”Om jag hade en son som skulle ta över tronen för mig varför skulle jag då förnedra mig så här genom att tillskriva dig i detta sorgfyllda ärende”

Den hettitiska kungen skickade då iväg en son för att bli kung över Egyptens land. Den hettitiska prinsen kom aldrig fram till Egypten och till Ankhesenamun, han blev mördad utanför Egyptens gränser. Vem kunde egentligen tvinga Ankhesenamun till att gifta sig med en tjänare, det måste ju ha funnits ett hot, formellt eller informellt? En forskare har hittat en ring med Ankhesenamuns och (kung) Ays Kartusch ihop.

Förmodligen insåg Ay redan tidigt att så fort Akhenaton dött eller försvunnit så var det bara Tutanchamun kvar mellan honom och makten så han måste bort för att han själv, Ay, skulle kunna äkta Ankhesenamun. Då han hade äktat en kunglighet en farao blev han själv en sådan, för det var ju först därefter han kunde bli farao, en gudomlig person, istället för en vanlig dödlig tjänare.

Farao Ay fick inte njuta frukterna av sitt intrigerande länge för han dog 3 år efter han äktat Ankhesenamun. I Ays gravkammare ser man en bild på kung Ay med drottning Tiy. Var fanns Ankhesenamun? Var hon redan död? Dödade Ay Ankhesenamun direkt efter bröllopet? Behöll Ay Ankhesenamun på något bortglömt ställe för att hon skulle försvinna?

I Rechmires grav skrev man ner vesirens plikter och där kan man läsa:
”Ingen skall döma i vesirens sal, han skall döma den som felat.”
Med andra ord ingen säger till vesiren vad han skall göra.

Tutanchamun, Ankhesenamun och hettitprinsen var alla tvungna att dö inom ett par månader för att Ay skulle bli farao. I templet i Abydos finns alla egyptiska kungars namn ingraverade men inte Tutanchamuns namn. Varför kan man undra. I en egyptisk bön låter det så här över Tutanchamun:

”Må härskaren över 2 land, Kungen av Övre och Nedre Egypten - Neb Kheperu Re - Tutanchamun, leva och ha hälsan i evighet precis som Re.”

Dödsboken

Begravningen

Thot var skrivkonstens gud. Omkring 2600 f. Kr. finns Thot avbildad med en palett i handen, och han var avbildad med ett ibishuvud. Det nya riket delade **Dödsboken**, ca. 2600 f. Kr. i form av **Pyramidtexter** och **Kisttexter**. Pyramidtexterna var endast för kungar och de gav anvisningar om hur man skulle göra, när man skulle göra det och vart man gjorde det till. Kisttexterna de var illustrationer ungefär som en karta. De var guider till **Underjordens grottor** (Amdra) och de **12 portarna**. Vid varje port var man tvungen att stanna för att svara på en fråga. Man var tvungen att svara rätt för att komma förbi varje port.

Domstolen, sluthållplats

Allas resa skulle sluta till den plats som man kallade **Domstolen**. Här ställdes egyptierna till svars för sina handlingar på jorden. Kunde man inte svaren kunde man komma en annan gång, då man visste frågorna och hade kollat upp svaren. I domstolen besvarade de avlidna frågorna. Han förnekade att han syndat genom att läsa ur Dödsboken inför en domstol på 42 gudar.

Det var den **Negativa bekännelsen** eller **Oskyldighetsförklaringen**.

”- Jag kan namnen på de 42 gudar som är med Er i de här domstolen. De lever på den som omhuldar ondskan och slukar deras blod på domens dag. Skåden:

- Jag har kommit till Er.
- Jag har fört sanningen till Er.
- Jag har motstått det falska för Er skull.
- Jag har inte begått orätt.
- Jag har inte utarmat mina jämlingar.
- Jag har inte farit med osanning.
- Jag har inte gynnat ondskan.
- Jag har inte gjort det gudarna avskyr.
- Jag har inte orsakat någon smärta.
- Jag har inte dödat.”

Medan den döde talade vägdes hans hjärta mot en fjäder, en fjäder var de gamla egyptiernas symbol för att beskriva hur saker och ting borde vara. Det var här en människas gärningar på jorden fick sin dom. Åter skulle den avlidna recitera en formel, ur Dödsboken, men nu riktades formeln inte åt gudarna i domstolen.

”- O mitt hjärta, som jag fick av min mor.
Vittna inte emot mig, gå inte här emot i domstolen.
Var inte ond på mig i närvaro av vågens mästare.
För du är Ka, som finns i min kropp.
Smutsa inte mitt namn inför andra.
Förtälj inga lögnar om mig i gudens närvaro.”

Om hjärtat och fjädern vägde lika, blev människan friad, och då överfördes den avlidne från Horus, de levandes gud, till Osiris, dödsrikets härskare. Om vågen vägde fel är den klassiska framställningen att man slukas av en demon, som är en mytologisk varelse, bredvid vågen som väntat i många år på ett rejält skrovsmål. Alla som läser rätt text och rätt formler frias.

Demondjuret är en tredjedels blandning av lejon, flodhäst och krokodil. Den kallades ätaren. När man blev uppäten då blev man utplånad och att bli utplånad var egyptiernas största skräck. Genom sin tro lyckades de hålla ordning i samhället i tusentals år. Egyptierna bands bägge av jordiska regler och av det okändas regler. Att uppnå odödlighet var inte lätt, men för dem var den magiska andra delen av världen värd all ansträngning.

Eftervärlden

För trosföreställningar om livet efter döden, i ungefär 3500 år, då användes hieroglyferna för att nedteckna de idéerna, hieros= helig (grek.) och glypho= inrista (grek.). Enligt experterna är det vaga fakta från Gamla & Mellersta riket. När det Nya riket inleds ca. 1500 år f. Kr. blir uppgifterna helt otvetydiga. För egyptierna fanns det ett mål efter en mystisk resa. Det var en bättre värld, ett idealiserat Egypten, det kallades Eftervärlden. Till slut enligt deras religion, oavsett deras sociala status, skulle alla vara jämlingar och umgås med Osiris. Alla skulle få en underbar tillvaro i Eftervärlden.

Eftervärlden avbildas ungefär som stora fester med egyptier som roar sig, d leker och musiker roar dem. Det finns idylliska scener där man jagar i träskan och det finns överflöd av fåglar. Man fångar dem med en enkel kastpinne. Man kan skicka katten på jakt. sammantaget en scen

som skildrar bättre villkor än det man åtnjuter i livet. Allt detta skapade ett hopp, där det inte borde ha funnits. Det var det bästa i livet som stimulerade fantasin. Resultatet blev ett överflödsland, ett lättjans land och det viktigaste landet med ständig existens.

Dödsboken innehöll de formler som de trodde skulle föra dem till den perfekta tillvaron. Här börjar också formlerna för offer och för färden mot gryningen, för inträdet till och utträdet ur dödsriket, för uppvaktning som ju hör offergåvor till. Att på så sätt få styrka, att därigenom få makt, att sålunda skörda äta och dricka och göra allt såsom det gjordes på jorden. Förutom formlerna för att blidka gudarna målade de i klara färger det liv de ville leva på gravväggarna.

Idag finns det en allmän uppfattning att egyptierna var helt upptagna av döden. Det var de inte. Det var deras längtan till liv som drev dem. Bredvid Eftervärlden visas bilder på den sorg döden för med sig. Döden var de okändas marker så att det packades allting möjligt för att klara resan till dödsriket det packades bl. a. sädesmagasin, båtar och tjänare som skulle utföra alla möjliga sysslor för sin herre. De egyptiska gravarna har alltid varit världen största skattkammare. De har plundrats av rövare som insett värdet av föremålen i dem.

Hur skrev man då texterna och bilderna

Det var ett arbetslag som skapade bilderna och texterna tillsammans. Var och en var proffs på det man själv kunde och inget annat. Kunde man läsa kunde man inte skriva och kunde man skriva så kunde man inte läsa och vice versa med resten. Man tror att de hade minst en som talade om texten, en som högg in texten (icke läskunnig), en som kollade texten (icke skrivkunnig), en färglade texterna (icke läskunnig), en kollade de färglagda texterna (icke skrivkunnig) osv. osv. överst fanns det naturligtvis en läs & skrivkunnig person som till slut kontrollerade allting vad de andra gjort.

I farao Tutanchamuns grav

I Tutanchamuns grav fanns hans dödsmask, om allt gick väl den sista resan skulle den avlidna leva i gudarnas rike och maskens syfte var att framhäva den dödes gudomliga egenskaper genom en inskription på baksidan, från Dödsboken. Av inskriptionen framgår det att de olika delarna av den dödes huvud, hans ögon, näsa, mun, öron, ögonbryn alltihopa skulle identifieras genom masken med identiska delar på olika gudars kroppar. Syftet är att överföra den avlidna till den gudomliga sfären, att göra honom till en gud genom att jämföra hans kroppsdelar med motsvarande hos en rad gudomligheter för att kunna uppstå. Inskriptionen lät:

”- Ditt högra öga är nattgasellen, ditt vänstra öga är daggasellen, dina ögonbryn är Amun, din nacke är Horus, dina fingrar är Thot, ditt rop har hörts av Re och du har blivit rättfärdigad, o son av Hathor. Ditt huvud skall aldrig bortföras, i frid, återuppstå”.
Hathor var resenärernas beskyddarinna.

I Tutanchamuns grav hade man hållt litervis med heliga oljor som fördärvat mumien. Dessutom hade guldmasken helt och hållet fastnat i ansiktet den fick lossas av heta knivar. När de flyttat Tutanchamuns kropp från kistan blottlades mumien. Under linnevävsskikten hittades mer än 100 smycken. För egyptierna var de magiska och skulle hjälpa honom under svåra resan till den andra sidan.

Det var inte det enda magiska som hittades i hans grav utan det fanns dessutom en magisk alabasterlampa. Trots att graven förbereddes i en hast tycks de ha försett honom rikligt inför övergången.

Det fanns guldstatyer, modellbåtar, huvudstöd, spel, instrument, vapen, stolar, halsband, vaser, kistor med armband, en tron t.o.m. små arbetar statyer s.k. Ushabti-figurer, de flesta var av Hematit men det fanns en som var av järn och det är Egyptens första järnfynd. De små arbetarstatyerna skulle ersätta dig i nästa värld. Om du kallades till arbete, skulle statyerna svara: Ushabti (svarare). Kallades du till arbete så svarade statyn reste sig och gick till arbete för dig. Tutanchamun begravdes med hundra sådana Ushabti- arbetare för att han aldrig skulle behöva arbeta mer.

Varför försökte man med att bevara sina döda

Ursprungligen var gudomen ett dubbelväsen, både man och kvinna. De två växterna lotus och papyrus symboliserade Övre (södra) Egypten respektive Nedre (norra) Egypten, och efter ländernas sammanslagning omkring 2900 f. Kr pryddes de ofta faraos tron. Egyptierna ansåg att den enskilda människan hade flera själar som levde vidare när personen dog. De viktigaste själarna var Ka och Ba.

Ka var livskraften, den fysiska kroppen- själens dubbelgångare, vilket som allt annat levande behövde mat & dryck för att bevara sin kraft. Därför tog Ka emot mat, som mumien fick med sig i graven. Den avlidnas personlighet, själen, Ba kunde färdas fritt bland de levande. Ba avbildas ofta som en fågel med människohuvud, eftersom den flög ut ur gravkammaren. På det sättet förlorade den avlidne inte kontakten med de levandes värld.

Övergången mellan liv och död kunde förenas Ka & Ba blev vid övergången en Ach, som en förhärligad ljusvarelse. Egyptierna var övertygade om att den döde bara uppnådde evigt liv, om själarna förenades med kroppen i gravkammaren. Därför måste den döde vara välbevarad och hel, mumifierad, när han lades i gravkammaren, så att själarna inte fick problem med att hitta kroppen. Också mumiernas gravmasker, som återger de dödas anletsdrag, skulle hjälpa själarna att hitta rätt.

Mumifieringen

Vid officierandet av själva mumifieringen fanns en mängd präster som utförde ritualer.

Prästerna sjöng texter och reciterade formler som skulle hjälpa den avlidne vid själva övergången. Besvärjelser vid mumifieringen:

”Lova att andning kommer att ske i den avlidnas huvud i underjorden och att han får se med sina egna ögon och höra med sina egna två öron och att han får andas genom sin näsa och att han kan skapa ljud med sin mun och att han kan tala med sin tunga i underjorden.”

En forntida egyptisk besvärjelse.

Osiris- dödsrikets kung

Osiris, dödsrikets kung, var känd som den förste. Det var återfödelsen av hans kropp som väckte iden om ett nytt liv. Osiris blev symbolen för återfödelse. Livet efter döden blev den viktigaste tron. Ett annat gemensamt viktigt drag är solen- solkulterna, de gav hopp om återfödelse när de förenade sina egna psyken med solens kretslopp. Under natten skulle solen på något sätt förenas med Osiris med föryngringens kraft och få energi att återfödelse och förmåga att ta sig igenom underjorden, besegra farorna och återfödelse igen på morgonen.

Människan hade samma öde att vandra ”mumier var den enskilda människan, Osiris var den kosmiska mumie som omslöt solen”. I Osiris tempel i Abydos finns djedpelaren det är egentligen kraftisolatorer och med vinäger som syra blir det en lampa som kan lysa.

Regentlängd över Faraoner från Gamla, Mellersta och Nya rike

Faraoner

Arkaisk tid 3000- 2800 f. Kr.

1:a & 2:a dynastin

Gamla riket ca. 2800- 2200 f. Kr.

3:e dynastin 2686- 2613 f. Kr.

Sanakhte	2686- 2668	
Djoser	2668- 2649	Den första som uppförde gravpyramid, ”trappstegs”
Sekhemkhet	2649- 2643	
Khaba	2643- 2637	
Huni	2637- 2613	

4:e dynastin 2613- 2498 f. Kr.

Sneferu	2613- 2589	Lät uppföra 3 pyramider
Cheops	2589- 2566	Pyramiden var den största när den uppfördes 147m, idag 137m. Det användes 2,3 miljoner kalkstensblock á 2 ton. Cheops uppförde sfinxen framför sin pyramid. Far till Chefren
Djedefre	2566- 2558	
Chefren	2558- 2532	När pyramiden uppfördes 144m, idag 141m. Far till Mykerinos
Mykerinos	2532- 2504	Pyramiden uppfördes 66m hög men istället klädd med olika dyrbara och färgade stenar
Shepseskaf	2504- 2500	

5:e dynastin 2498- 2345 f. Kr.

Userkaf	2498- 2491	
Sahure	2491- 2477	
Neferirkare	2477- 2467	
Shepseskare	2467- 2460	
Neferefre	2460- 2453	
Niuserre	2453- 2422	
Menkauhor	2422- 2414	
Djedkare	2414- 2375	
Unas	2374- 2345	Sakkarapyramiden är full med inskriptioner

6:e dynastin 2345- 2184 f. Kr.

Teti	2345- 2333
Pepi I	2332- 2283
Merenre	2283- 2278
Pepi II	2278- 2184

Första mellanperioden ca. 2200- 2050 f. Kr.

7:e dynastin

8:e dynastin

9:e dynastin

10:e dynastin

Mellersta riket ca. 2050- 1700 f. Kr.

11:e dynastin

Thebanska furstar

Lyckas i slutet av 2000- talet få erkännande som farao över hela riket. De inleder den elfte dynastin i det mellersta riket

Nebhepetre Mentuhotep

Mentuhotep II

Mentuhotep III

12:e dynastin

Amenemhet I

Sesostris I

Amenemhet II

Sesostris II

Sesostris III

Amenemhet III

Amenemhet IV

13:e dynastin

14:e dynastin

Andra mellanperioden ca. 1700- 1570 f. Kr.

15:e dynastin

16:e dynastin

17:e dynastin

Nya riket ca. 1570- 1085 f. Kr.

18:e dynastin

Ahmose

Amenophis I

Thutmosis I

Hatschepsut 1482- 1368 Regerade först som drottning med sin gemål och (Thutmosis II) halvbror Thutmosis II, en svag farao som inte gjorde mycket väsen av sig. Hon var desto viljestarkare och förklarade helt resolut att hennes far Thutmosis I hade utsett henne till tronföljare.

Thutmosis III 1368

Amenophis II

Thutmosis IV
Amenophis III
Amenophis IV
religion från Amun till Aton
Smenchkare
Tutanchamun 1333- 1324
Ay 1324- 1321
Horemheb

Bytte namn till Akhenaton, gift med Neferetite. Ändrade

19:e dynastin

Ramses I
Sethos I
Ramses II
Merenptah

Son till Sethos I

20:e dynastin

Sethnacht
Ramses III
Ramses IV
Ramses V
Ramses VI
Ramses VII
Ramses VIII
Ramses IX
Ramses X
Ramses XI

Sentiden ca. 1085- 332 f. Kr.

21:a dynastin

Delvis prästkungar i Thebe

22:a dynastin

Libyska faraoner

23:e dynastin

24:e dynastin

25:e dynastin

Nubiska faraoner
Pianchi
Shabaka
Taharka

26:e dynastin

Psammetichos I
Necho
Psammetichos II
Apries
Amasis
Psammetichos III

27:e dynastin

Persiska faraoner
Kambyzes
Dareios I
Xerxez
Artaxerxes
Dareios II

28:e dynastin

29:e dynastin

30:e dynastin

Nektanebo I
Nektanebo II

31:a dynastin

Persiska faraoner

Makedonisk och Ptolemeisk tid ca. 332- 30 f. Kr.

Alexander den Store	- 323	Alexander grundade biblioteket i Alexandria
Ptolemees Soter	323- 306	Var en bokhållare först innan han blev farao
Ptolemees I		
Ptolemees I	306- 285	Satsade enorma pengar att införskaffa bokrullar, handskrifter. Grundade 290 f. Kr. Mouseion= helgedom åt muserna dvs. sångens, musikens, poesins och lärdomens gudinnor. Klio (historieskrivningen) och Thalia (komedin) är väl de mest kända.
Ptolemees II	285-	Fortsatte att gynna biblioteket.
Ptolemees III		
Ptolemees IV		
Ptolemees V		
Ptolemees VI		
Ptolemees VII		
Ptolemees VIII		
Ptolemees IX		
Ptolemees X		
Ptolemees XI		
Ptolemees XII		
Ptolemees XIII		
Ptolemees XIV		
Ptolemees XV		
Ptolemees XVI		Var gift med Kleopatra VII

Romersk tid ca. 30- 395 e. Kr.

Östromersk tid ca. 395- 640 e. Kr.

Övrigt och om Pyramider

Cheops, Chefren och Mykerinos - Orions stjärnbild?

Cheops, Chefren och Mykerinos gravpyramider ligger helt i linje enligt hur Orions stjärnbild ser ut. Där finns två större ljuskraftigare stjärnor i linje och en liten stjärna lite vid sidan av den tänkta linjen som korsar de två större stjärnorna. Exakt så här ligger pyramiderna för Chefren och Cheops pyramider över 140m höga och helt i linje och med lilla Mykerinos pyramid, 66m hög, lite vid sidan precis som i stjärnbilden Orion.

Den egyptiska rikshelgedomen, Amun- Re's tempel i Karnak.

Byggherren

Kungen är i princip genom alla epoker den enda byggherren. Kungarnas monumentala gravar, främst då 2000- talets f. Kr. pyramidanläggningar, samt gudarnas tempel är huvuduppdragen. De två första dynastiernas gudatempler har varit enkla konstruktioner av soltorkat tegel med enstaka inslag av sten, de s. k Mastaba- gravarna.

Pyramiderna i Giza är ett av världens sju underverk, pyramidgravarna skulle ju vara evighetens hus. Pyramiden var ett monumentalt hölje som skyddade den döde faraons kropp. Från början var det en grop i sanden, en klippgrav, en mastabagrav och till slut en pyramidgrav. Så ville egyptierna ha kvar sitt liv och att ta sitt liv med sig. Utvecklingen av Egyptens gravar är en utveckling under flera hundra år.

Mastaba, arabiskt ord för bänk, är platta och liknar en chokladbit, de är rektangulära och där begravningen sker i ett underjordiskt rum till vilket en lång gång leder. Kroppen finns där men kan inte nås för att graven fylls med sten.

Farao Djosers trappstegspyramid i Sakkara

Farao Djosers trappstegspyramid, en anläggning, som inte bara är nyckelmonument i den egyptiska arkitekturhistorien utan också världens första monumentalbyggnad i sten. Farao Djoser omtalas i en inskrift från senare tid som "den som öppnade stenen". Imhotep, var vesir och arkitekt hos farao Djoser, hans namn är oupplösligt förbundet med gravanläggningen och stenarkitekturens begynnelse. Imhotep har under alla epoker vördats i sitt land. I sista årtusendet f. Kr. gudomliggjordes han och ansågs allmänt som skaparguden Ptahs son.

Sedfesten

Sedfesten firades av kungen efter ett bestämt antal regeringsår, i bästa fall 30 år, och hade till syfte att förnya och förstärka kungens makt över landet. Efter magisk föreställning står hos kungen ungdom, kraft och hälsa i omedelbart samband med landets väl och ve. En kraftlös härskare måste avlägsnas, kungen måste dö. Denna universella föreställning bildar bakgrunden till det förnyelsedrama, som sedfesten utgjorde och som arkitekturen fick bilda en ram kring.

Egyptiernas trosföreställning

Egypterna trodde att vårt universum började med en hög som reste sig ur det hav som var kaos. Föreställningen kom från den årliga översvämningen av Egypten då tillgångarna minskade. Högar reste sig omgärdade av vatten. Enligt legenden växte en lotus upp ur den ursprungliga högen. Från den lotusblomman kom solguden och från solguden kom skapelsen.

Pyramiden är en solsymbol som ursprungligen hörde ihop med stjärnorna, som inte långt därefter från Mastaba- Giza sattes i samband med solens upp & nedgång.

Pyramiden är också en social konstruktion. Botten var en fyrkantig värld, med massorna som bas. I pyramidens strävan uppåt, göms de olika klasserna inom kulturen. I toppen, dess högsta punkt, avslutas med ett rum för bara en, den allsmäktige farao.

Övrigt

Det rika jordbruket i Nildalen utgjorde grund för en befolkningsexplosion från ca. 100000 invånare på 4000- talet f. Kr. till 4- 6 miljoner invånare på 2000- talet f. Kr.

Biblioteket i Alexandria innehöll på 200- talet f. Kr. 500000 st. bokrullar eller handskrifter och under Cesars tid i Egypten ca. 100- talet f. Kr. fanns innan strider och eld härjade biblioteket 700000 st. bokrullar eller handskrifter.

Skapelseberättelsen

Egyptisk tro var baserat på oorganiserade samlingar av gamla myter, naturmytologi och oräkneligt antal gudar. I den mest influenta och berömda myt är om en gudomlighet där en hierarki utvecklas och förklaringen hur jorden kom till.

Endast oceaner existerade från början. Sedan kom Re, solen, ut ur en blomma som visade sig på vattenytan. Re fick fyra barn, gudarna Shu och Geb och gudinnorna Tefnut och Nut. Shu och Tefnut blev atmosfären. De stod på Geb, som blev jorden, som uppfostrade Nut, som blev himlen/ skyn. Re bestämde över alla.

Re (huvud som en hök)

Shu Geb

Tefnut Nut

Geb och Nut fick två söner, Seth och Osiris, och två döttrar Isis och Nephthys.

Geb/ Nut

Seth Osiris

Isis Nephthys

Osiris efterträdde Re som kung på jorden, dithjälpt av Isis, hans syster- fru. Seth, emellertid, hatade sin bror och dödade honom. Isis balsamerade hennes mans kropp med hjälp av guden Anubis, (huvudet av en sjakal) som blev balsameringsguden. Den kraftfulla charmen från Isis återuppväckte Osiris, som blev kung i underjorden, de dödas land.

Osiris/ Isis

Horus

Därefter besegrade Horus Seth i ett stort slag, där Seth dog, och Horus blev därefter Res efterträdare som kung på jorden.

Lokala gudar

Ur skapelseberättelsen kom sedan denna uppfattning om Enneaden, en grupp av 9 gudomligheter, och ur den valdes en helig triad, bestående av gudomlig fader, moder och son. Den största enneaden var den om Re och hans barn och barnbarn. Denna grupp var speciellt avgudad vid Heliopolis, centrum för soldyrkan.

Successivt blev gudar och människor efter döden glorifierade och hopblandade och just Imhotep, som var arkitekten/ingenjören bakom faraos Djoser's trappstegspyramid, blev senare sedd som en halvgud. Under den 5:e dynastin började faraoner att hävda att de hade gudomligt släktskap i rakt nedstigande led från Re och blev därefter vördade som söner av Re.

Djuren som blev tillhörande en gudom blev speciella men det var först vid den 26:e dynastins dekadens som människorna började att vörda även djuren, rent praktiskt. Gudarna blev också representerade av symboler som solskivan och hökvingar som blev burna på faraos utstyrsel. Akhenatons dyrkade Aton var en gammal term för den fysiska solkraften.

Övriga gudar

Gudar

Amun

Thot (ibisfågelhuvud)

Ptah (människohuvud, ibland tjurhuvud kallat Apis)

Khnemu

Hapi

Gudinnor

Hathor (av kärlek och skratt, kohuvud)

Mut (gamhuvud)

Neit

Sekhet

Ett försök att sammanställa om Ennead, Triad

**En Ennead Gudar:
Re, Shu, Geb, (Seth), Osiris,
Horus**

Gudinnor:

Nut, Tefnut, Isis, Nephthys

Släktskapen

Re

Shu

Geb

Nut

Tefnut

Seth

Osiris

Isis

Nephthys

Horus

Ur denna Ennead vördade Heliopolis en **helig triad** bestående av fader Re, moder Nut och sonen Osiris

**En annan Ennead Gudar:
Amun, Thot, Ptah, Khnemu, Hapi
Gudinnor:**

Hathor, Mut, Neit, Sekhet

Ur denna Ennead vördade Memphis en **helig triad** bestående av fader Ptah, moder Sekhet och sonen Imhotep

Ur denna Ennead vördade Thebe en **helig triad** bestående av fader Amun, moder Mut och sonen Khonsu.